

Területi Statisztika

Közzététel: 2020. szeptember 21.

A tanulmány címe:

A kreatív városok kulturális-turisztikai-pénzügyi potenciáljának kvantitatív összehasonlító elemzése (Debrecen, Győr és Veszprém példáján)

Szerzők:

Fekete Dávid–Morvay Szabolcs

<https://doi.org/10.15196/TS600502>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Területi Statisztika c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

- 1) A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
- 2) A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
- 3) A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
- 4) A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
- 5) A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
- 6) A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„Forrás: Területi Statisztika c. folyóirat 60. évfolyam 5. számában megjelent, Fekete Dávid–Morvay Szabolcs által írt, A kreatív városok kulturális-turisztikai-pénzügyi potenciáljának kvantitatív összehasonlító elemzése (Debrecen, Győr és Veszprém példáján) c. tanulmány”

- 7) A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

A kreatív városok kulturális-turisztikai-pénzügyi potenciáljának kvantitatív összehasonlító elemzése (Debrecen, Győr és Veszprém példáján)

Quantitative comparative analysis on the cultural tourism-financial potential of creative cities (on the example of Debrecen, Győr and Veszprém)

Fekete, Dávid

Széchenyi István Egyetem
Regionális- és Gazdaságtudományi
Doktori Iskola
E-mail: fekete.david@sze.hu

Morvay, Szabolcs

Széchenyi István Egyetem
E-mail: morvay.szabolcs@sze.hu

Az Európa Kulturális Fővárosa (EKF-) programsorozat az európai kultúra sokszínűségét hivatott bemutatni, tehát középpontjában a városok kulturális értékei, kulturális dimenziói állnak. A 2023. évi címért versenyző városaink közül pályázatával Debrecen, Győr és Veszprém jutott be a kiválasztási eljárás második fordulójába. Bár a figyelem nagy része a projektévből szervezett kulturális programokra irányul, a pályázati fázis is izgalmas szakasza a projektnek, hiszen ekkor a pályázó városok számot adnak terveikről, a kultúra terén tervezett fejlesztési elképzeléseikről, kulturális potenciáljukról. A tanulmány az említett 3 város kreatív törekvéseit és kulturális potenciáljukat hasonlítja össze, elemzi, így módon feltárja a kiemelkedő kulturális ambíciókkal rendelkező városok kultúrával kapcsolatos vízióit, erősségeit, gyengeségeit, főképpen a számokban kifejezhető indikátorok mentén.

A szerzők vizsgálati modellt dolgoztak ki és alkalmaztak a 3 város 14 indikátorral kifejezett kulturális, turisztikai és pénzügyi potenciáljának kvantitatív összehasonlító elemzésére. A magyarországi viszonylatban 2 nagy és 1 közepes méretű város összehasonlításából megállapítják a szerzők, hogy nemcsak a kelet-közép-európai városokban, hanem hazánkban is egyre erősebb törekvések bontakoznak ki annak érdekében, hogy kulturálisan gazdag, kreatív városokkal büszkélkedhessünk.

Kulcsszavak:

kultúra,
Európa Kulturális Fővárosa,
magyar városok,
tervek,
verseny,
értékelés

The European Capital of Culture (ECOC) programme series aims to present the diversity of European culture, focusing on the cultural values and dimensions of cities. In 2023, Debrecen, Győr and Veszprém, as Hungarian applicants, entered the second round of the selection procedure. Although most attention is focused on the cultural programs of the project year, the project application phase is also exciting, as applicant cities can present their plans, development ideas and potentials in the field of culture. The study compares the creative aspirations and cultural potential of these 3 cities, exploring the cultural visions, strengths and weaknesses of these culturally outstandingly ambitious cities, mainly using quantifiable indicators.

The authors developed and applied a survey model having 14 indicators for a quantitative comparative analysis of the cultural, tourism and financial potential of the three cities. Comparing 2 large and 1 medium-sized cities in Hungary, the authors conclude that not only in Central and Eastern Europe, but also in Hungary, stronger efforts are made to have culturally rich and creative cities.

Keywords:

culture,
European Capital of Culture,
Hungarian cities,
plans,
competition
evaluation

Beküldve: 2020. február 24.

Elfogadva: 2020. május 25.

Bevezetés

Napjaink várospolitikái új szemléletet integrálnak döntési és cselekvési mechanizmusaikba. Egyre inkább a kreativitás, valamint a kulturális és kreatív tevékenységek előtérbe helyezése, támogatása nyerne teret a városok stratégiai gondolkodásában. A szemlélet újszerűsége abban rejlik, hogy korábban az ipari, illetőleg a funkcionális eszközök, rendszerek telepítése és elősegítése dominált. Ha csak Kelet-Közép-Európára koncentrálunk (Páthy 2017), ahol az elmúlt évtizedekben a szocialista urbanizációs modell érvényesült (Bartke 2020, Kőszegfalvi 2020, Demeter 2020, Péntes 2020), akkor világosan megmutatkozik, hogy alapvetően erőltetett ütemű iparfejlesztési célokkal, nehézipar-fejlesztési programokkal igyekeztek a városok a nyugat-európai országok gazdasági fejlettségét utolérni (Szirmai 1996, Varga et al.

2020). Azonban a nyugati, fejlett országok ismét egy lépéssel előbbre kerültek, amikor is a tárgyi tőkébe való beruházás helyett a kutatás-fejlesztés, az innováció, a humán tőke és a kulturális gazdaság kibontakoztatása felé mozdultak el. Jellemző volt ugyanis az ipari húzóágazatok leépülése, amelyet újszerű módon, kulturális beruházásokkal, kutatóközpontok létrehozásával próbáltak ellensúlyozni (Enyedi 2005). Napjaink városkormányzási trendjeiben a kulturális kormányzás kérdése is gyakran előkerül (Molnár et al. 2018, Fekete 2018a, 2018b, Rechnitzer et al. 2019, Fekete–Morvay 2019).

Ez a stratégia aztán kiváló eredményekhez vezetett, és olyan folyamatokat is magával rántott, mint a gazdasági helyzet javulása, városépítészeti revitalizáció, a kultúra és a turizmus újszerű kapcsolata, valamint a régiók sikeres struktúraváltása (Haarich–Plaza 2010). 1985-ben indult útjára az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) kezdeményezés, mely a címet elnyerő városok megújulásának katalizátorává vált, vagyis mintegy megtestesítette, formába öntötte az új stratégiát, így eszközül szolgált az újszerű várospolitikai stratégia számára az új trend céljainak megvalósításában. Az EKF-projekt képes volt a városok számára olyan városfejlődési folyamatokat elindítani, mint új városimázs kialakítása, a turizmus fellendítése, a kulturális infrastruktúra modernizálása, valamint gazdaságfejlesztési eredmények elérése a gazdaság diverzifikálása által, melynek keretében megerősödött a kreatív és kulturális gazdaság (European Communities 2009).

2018-ban versenyeztek a 2023. évi EKF-címre pályázó városaink, melynek keretében a független, nemzetközi szakértői testület döntött arról, hogy melyik magyar város nyerje el ezt a címet, és Veszprémet választották. A pályázati szakasz és folyamat azonban a *második fordulóban* Debrecen, Győr és Veszprém számára olyan belső energiákat, elemzéseket, célokat és víziókat szabadított fel, melyek egyértelműen az említett nyugati várospolitikai trendet vetítik elénk. Pályázó városaink új kulturális stratégiát dolgoztak ki, EKF-pályázataikban számtalan kulturális projektet, beruházást, ötletet fogalmaztak meg, feltárták kulturális potenciáljukat és felismerték, hogy a kultúra és a kreatív tőke városaikban, várospolitikai gondolkozásukban kiemelt prioritást igényel. Elkötelezték továbbá magukat e célok megvalósítása mellett még akkor is, ha egyébként nem nyerik el az EKF-címet. Éppen ezért érdemesnek tartjuk megvizsgálni a 3 magyar város terveit a kreatív város, a kreatív gazdaság területén. Vajon milyen mértékű kulturális fejlesztésekkel számolhatunk a vizsgált városokban? Milyen költségvetési tervezeteket irányoznak elő a közeljövőben a kulturális szféra számára? Hogyan jellemezhetjük egyáltalán kulturális potenciáljukat, a városokban megjelenő turizmust, illetve az EKF-projekt milyen mértékű ambíciókat generált e városokban? Emellett arra is kísérletet teszünk, hogy az említett ismérvek alapján összehasonlítsuk e városokat, valamint kvantitatív modell alapján értékeljük kulturális és kreatív potenciáljukat.¹

¹ Megjegyezzük, hogy értékelő rendszerünk legnagyobb részt a benyújtott EKF-pályázatokban közölt adatokra támaszkodik.

Tanulmányunkban a kultúra és a város kapcsolatát új módon erősítő EKF-projekt lehetőségeit vizsgáljuk, majd a kulturális és kreatív gazdaság mibenlétét tárjuk fel, mivel mindhárom város pályázatában elköteleződött e szféra megerősítése mellett. A 3 magyar városra vonatkoztatva olyan vizsgálati módszert alakítottunk ki, mely lehetővé teszi a városok kulturális-turisztikai-pénzügyi potenciáljának összehasonlító elemzését. Ezt a kvantitatív modellt a városok kulturális és kreatív szempontú összehasonlító értékelésére ajánljuk a kulturális kérdésekkel foglalkozó kutatók, városfejlesztési szakemberek, illetve döntéshozók számára.

Kultúra és a város

Philip Boland (2010) – a kulturális gazdaság és a városi tervezés elismert kutatója szerint – a városok helyi szereplői egyre inkább felismerik, hogy a kulturális események fontos ösztönző eszközei a városi revitalizációnak. Emellett a helyi kultúra a város arculatának formálóját, valamint a kulturális események új brandet is adhatnak egy-egy városnak. A kultúra a városok számára kulturális tőkét is jelent, mely jelentős építőeleme a városok fejlődésének (Wiesel 2018). A kulturális értékek megőrzése szintén fontos a városok számára, melyhez egy-egy kulturális megaprojekt jelentősen hozzájárulhat (Cohen-Hattab–Shoval 2007). Ugyanakkor a kultúra a gazdaságban is fontos szerepet játszik. A kulturális iparok köre a gazdaságföldrajz kutatói számára egyre népszerűbb területté vált az utóbbi néhány évtizedben (Gibson 2003).

Az összehasonlító elemzésünk tárgyát képező EKF-projekt a kultúra és a város kapcsolatára van hatással, szinte forradalmi, radikális módon. Ez az európai kezdeményezés a városok megújulását hozta magával, olyan elemekkel, mint a városi kulturális infrastruktúra modernizálása, a kulturális élet felpozícióba hozása, munkahelyek teremtése, a turizmus szektor fellendítése. Az EKF-program érdeme, hogy a városokban jelenlévő különféle szereplők, hatóságok, lakosok, kulturális intézmények, politikusok, magánvállalkozások, civil szervezetek között párbeszédet bontakoztat ki, még hozzá kulturális kontextusban, egy olyan közös célt állítva mindenki elé, amely a város fejlődését és a kultúra felélénkítését foglalja magában. A városokban a kultúra támogatása stratégiai kérdéssé vált, melyhez az EKF-program jelentősen hozzájárult, vagyis a kultúraalapú városfejlesztés gondolata beköltözött a városokba (Ooi et al. 2014).

Az EKF-program sorozat lényegi elemei a kulturális események. Greg Richard és Robert Palmer (2010) szerint a városokban zajló kulturális rendezvények a városi fejlődés és revitalizáció új eszközeivé váltak, ugyanis a kulturális teljesítmények napjainkra a városok gazdaságának jelentős elemei, a kulturális fogyasztók igényének növekedésével a városi imázs, illetve a városi életminőség is javult. A kulturális események nemcsak kulturális, hanem társadalmi és gazdasági értelemben is fejlődést hoznak a városokban. Egyik kulcseleme az említett fejlődési lehetőségeknek az a partnerség, amely a köz- és magánszektor, illetve az akadémiai szektor között alakul

ki az újszerű stratégiai gondolkodás, a kultúraalapú városfejlődés érdekében. Az EKF-projekt kiváló példája e partnerségnek, hiszen a legtöbb EKF esetében külön szervezetet hoztak létre a projekt megvalósítására, mely a város további szereplőivel is együttműködött. Az így létrejött menedzsmentmodell a későbbi évek során is jelen tudott maradni az EKF-címet korábban betöltő városokban. A gazdasági hozzádoka ennek a projektnek abban is megnyilvánul, hogy jótékony impulzusokat fejt ki a városok kreatív tevékenységére, és ezzel hozzájárul a kreatív és kulturális gazdaság bővüléséhez (Campbell 2011).

2007-től kelet-közép-európai városok is elnyerték az EKF-címet. Kilenc város – köztük Pécs mint eddigi egyetlen magyar EKF – valósította meg ezt a programot, bizonyítva azt, hogy e projekt képes forradalmian megújítani a kultúra és a város kapcsolatát. Makrotérségünkben olyan városmegújulási elemeket hozott felszínre az említett 9 EKF-projekt, mint – többek között – a kulturális infrastruktúra fejlesztése-modernizálása, új kulturális helyszínek, létesítmények létrehozása, ipari területek, épületek kulturális hasznosítása. Mindemellett térbeli kulturális hálózatok bontakoztak ki, ugyanis e városok partnertelepülésekkel, régiós kiterjedésben valósították meg kulturális programjaikat. Sikerült számos városban az elhanyagolt városrészeket megújítani, integrálni a teljes városi forgatagba. Sokszor e városrészek egyedi arculatot, speciális jelleget kaptak, illetve új kulturális funkciókkal gazdagodtak. A projektek során a városok nem feledkeztek meg a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokról sem. A kulturális kommunikáción keresztül e csoportok jobb társadalmi integrációját célozták meg. EKF-projektje által valamennyi város ismertté vált nemzetközi és európai szinten is. Milliós nagyságrendű turista, látogató érkezett e városokba a programévekben (Morvay et al. 2020).

Tehát Kelet-Közép-Európában is egyre erősebbek a kreatív városi törekvések, a kultúraalapú városfejlesztés új trendjei bontakoznak ki. Ugyanakkor szűkebb területi dimenzióban, hazánkban is előtérbe kerül a kreatív város mint városfejlődési irány. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a 2023. évi EKF-cím elnyerésére beadott pályázatok sora, melyből a 3 legesélyesebb pályázattal a korábban említett Debrecen, Győr és Veszprém büszkélkedhetett.

Kulturális és kreatív gazdaság

A kultúraalapú városfejlesztés – valamint maga az EKF-kezdemenyezés – gazdaságfejlesztési célokkal is kiegészült az elmúlt évtizedek során, a gazdag kulturális események, programok mellett. Nyilván a gazdaságon belül a kulturális gazdaság és kreatív gazdaság az a szegmens, amely számára az említett városfejlesztési szemlélet, illetőleg az EKF-projekt impulzusokkal, támogató mechanizmusokkal tud szolgálni (hiszen a nyertes város – kulturális fővárosként – kibontakoztatja kreatív és kulturális energiáit az eseménysorozat folyamán). A kreatív, illetve kulturális gazdaság egészen sajátos jellegzetességekkel szembesítette az elmúlt alig két évtizedben a városok

vezetőit, valamint a városkutatással foglalkozó szakembereket. Ugyanis sok esetben mintegy új alternatívaként, a régi, általában leépült ipar szerepét a kulturális és kreatív ipar tevékenységei vették át, amikor is számos esetben helyettesítették a korábbi ipari ágazatokat. A kreatív szféra új, innovatív termékeket és szolgáltatásokat állít elő, de emellett más iparágaknak is értékes inputot biztosít.

A megújult gazdaságban már a *kreativitás* az egyik legfontosabb pillér, azonban ami kiemelendő, hogy a művészet és a kultúra új gazdasági potenciált jelent. A kreatív gazdaság fogalma nem pontosan definiálható, mivel a kreativitás önmagában is nehezen megragadható, illetve a kreativitás az emberi tevékenység minden területén fellelhető. Ebből kifolyólag megkülönböztethetünk kulturális, tudományos, technológiai és gazdasági kreativitást. Illetőleg, ha az egyén szintjén vizsgálódunk, akkor létezik emocionális, kognitív, szándékos és spontán kreativitás (Hojnik–Rebernik 2014).

A kreatív gazdaság egyre intenzívebb kutatása arra vezethető vissza, hogy szerepe is megnövekedett az elmúlt évtizedben, illetve egyre fontosabb részévé válik a gazdasági rendszereknek. Különböző jelentések készültek nemzetközi, nemzeti és regionális szinten, amelyek azt tanúsítják, hogy a kreatív ipar jelentősen befolyásolja a regionális és a makrogazdaságot. Megemlíthető többek között a KEA European Affairs² (2006) kiadványa, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) 2013. évi jelentése, az Európai Parlament anyaga 2003-ban, vagy éppen az Egyesült Nemzetek Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD) 2010. évi riportja.

Az Európai Bizottság (2010) is megadta a maga definícióját zöld könyvében, amely szerint a kreatív gazdaság olyan iparágakat tömörít, amelyek esetén az input a kultúra, és van kulturális dimenziója, mindazonáltal az output funkcionális, mint például építészet, dizájn, grafikai tervezés, divattervezés vagy reklám. A kulturális ipar fogalma is helyet kap a kreatív gazdaság mellett, amikor is azon iparágak termékeinek és szolgáltatásainak gyártását, „forgalmazását” vesszük, amelyeknek sajátos jellegük van, időben egybeesik a termelés és a fogyasztás, a kulturális kifejezés megtestesítésével és továbbításának szándékával jön létre, függetlenül a kereskedelmi értékétől. Ilyenek az előadóművészetek, a vizuális művészetek, a kulturális örökség, a film, a könyv és a média.

Az UNCTAD is kínál számunkra fogalmat, azonban kifejezetten tágan értelmezve. A meghatározásuk szerint a kreatív gazdaság termékek és szolgáltatások létrehozásának, termelésének és forgalmazásának olyan köre, amelyben a kreativitás és az intellektuális tőke az elsődleges input. Magában foglal számos tudásalapú tevékenységet, nem csak a művészetekre koncentrál, képes bevételt generálni a kereskedelmi és a tulajdonjogok terén, tartalmaz megfogható termékeket és nem megfogható

² A KEA egy brüsszeli székhelyű kutató és tanácsadó cég, amely 1999 óta tanácsadásra, támogatásokra és kutatásokra specializálódott a kreatív ipar, kultúra, média és sport szféráival kapcsolatosan (<https://keanet.eu/>).

szellemi vagy művészeti szolgáltatásokat kreatív tartalmakkal, gazdasági értékkel és piaci szándékkal. A művészeti, a szolgáltató és az ipari szektor „kereszteződésében” áll, és egy új, dinamikus szektort jelent a világkereskedelemben (UNCTAD 2010).

A regionális és a makrogazdaságra gyakorolt hatások mellett egyfajta szociális ökológiaként is értelmezik a kreatív gazdaságot, ugyanis adott térségekbe vonzza a kreatív potenciállal rendelkező, magasan képzett munkaerőt. Ugyanakkor befektetéseket is vonz, és új üzleti tevékenységeket generál, mint éttermek, klubok, színházak, galériák és a kulturális élet kibontakozásának egyéb lehetőségeit. A kreatív ipar eszköze is az információk terjedésének, kommunikációt indít el, szórakozási lehetőségeket teremt, illetve kulcsa a gazdaság és a kulturális környezet egymáshoz közelítésének (Deuze 2009).

A kreatív ipar megértéséhez különféle modellek születtek. A leggyakrabban használt modellek az UK DSMS modell, a szimbólum szövegek modell, amely magában foglalja a mag kulturális iparokat, a periférikus és a határvonalon fekvő kulturális iparokat. Létezik ugyanakkor a koncentrikus körök modellje is (mag kreatív művészetek, más mag kreatív iparok, szélesebb körű kulturális iparok és kapcsolódó iparágak). Vagy éppen a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (World Intellectual Property Organization – WIPO) szerzői jogokkal kapcsolatos modellje (mag szerzői jogok iparai, függő és részleges szerzőijog-iparok). A felsorolt modellek összehasonlítása abból kifolyólag nem könnyű feladat, hogy az egyes modellek különbözőképpen értelmezik a kreatív iparokat, illetve adott ország kreatív iparáról a szervezetek statisztikai és adatai nem kompatibilisek egymással (Throsby 2010).

Azonban a kreatív ipar iránt megnövekedett érdeklődés miatt a kutatók erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy megfelelő indexet találjanak, amely képes a különböző országokat összehasonlítani. Az egyik ilyen törekvés az Európai Kreativitás Index, amely igyekszik integrálni a kultúraalapú kreativitáshoz kapcsolódó indikátorokat, illetve magába olvasztani a meglévő társadalmi-gazdasági indikátorsémákat, úgy mint az Európai Innovációs Eredménytáblát. A kreativitás kulturális dimenziója olyan faktorokat követel meg, amelyeket más indexek nem tartalmaznak. Példának lehet említeni az oktatást művészeti iskolákban, vagy éppen a kulturális foglalkoztatottság szintjét, a kulturális kínálat minőségét, a kulturális részvételt, technológiai áttöréseket, szabályozási és finanszírozó támogatásokat az alkotó tevékenységek számára, valamint a kreatív ipar hozzájárulását a gazdasághoz (Hojnik–Rebernik 2014).

Jelen tanulmányunkban ugyan nem országokat hasonlítunk össze az eddigiekben tárgyalt kontextusban, hanem városokat helyezünk egymás mellé, méghozzá magyar városokat kulturális és kreatív potenciáljuk tükrében. Ugyanakkor mi is arra törekszünk, hogy megtaláljuk a megfelelő indikátorokat, valamint megfelelő értékelő rendszert állítsunk fel annak érdekében, hogy városainkat releváns módon tudjuk összehasonlítani kreatív gazdasági és kulturális szempontból. A legutóbbi EKF-pályázatok lehetővé tették számunkra a kulturális ambíciókkal jelentkező városok e törekvésünkéből fakadó megvilágítását.

Módszertan

Tanulmányunk fókuszában 3, az EKF-címre pályázó, 2. körbe jutott magyar város (Debrecen, Győr és Veszprém) meghatározott indikátorok szerinti összehasonlító elemzése áll.³ Vizsgálatunkhoz adatbázisként elsősorban az e 3 város által benyújtott 2. körös pályázati anyagok statisztikáit és adatközléseit használtuk fel, valamint a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), valamint az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) adataival is kiegészítettük adathalmazunkat. Az összehasonlító elemzés célja pedig az, hogy releváns értékelő rendszer mentén becsülni tudjuk városaink kreatív és kulturális potenciálját, kapacitásait, melyhez a reláció, az egymáshoz viszonyítás ad támpontot. Vizsgálatunk célja a városok közötti különbségek (valamiben kedvezőbb, valamiben kedvezőtlenebb helyzet) felderítése annak érdekében, hogy jobb (célzottabb) kulturális stratégiák születhesse-nek azokban a városokban, amelyekben kreatív városi törekvések vannak.

1. táblázat

Vizsgálati modell: potenciálok és a hozzájuk kapcsolódó indikátorok

Test model: potentials and related indicators

Potenciál	Indikátorok
Kulturális	I1. Közművelődési intézmények száma
	I2. Kulturális rendezvények száma
	I3. Kulturális rendezvényeken részt vevők száma
	I4. Muzeális intézmények száma
	I5. Múzeumi kiállítások száma
	I6. Múzeumi látogatók száma
	I7. Színházak előadásainak száma
	I8. Színházak látogatóinak száma
Turisztikai	I9. Férőhelyek száma
	I10. Vendégéjszakák száma
Pénzügyi	I11. Kulturális költségvetés nagysága
	I12. Kulturális költségvetés aránya a teljes költségvetésből
	I13. Egy lakosra jutó kulturális költségvetés
	I14. Tervezett beruházások száma

Jelen munkával továbbá nem célunk a 3 EKF-pályázat minőségének összehasonlítása, sokkal inkább a mérhető, kvantitatív adatok alapján történő értékelése. A pályázatokban rendelkezésre álló adatsorokat ekképpen csoportokba rendeztük, így 3 szempont (kulturális, turisztikai és pénzügyi potenciál) alapján indikátorcsoportot

³ 2023-ban egyedülként Magyarországon lesz EKF, hiszen a Brexit miatt az előzetesen kijelölt másik ország (Egyesült Királyság) városai nem vehettek részt a kiválasztási folyamatban.

kat alkottunk. E 3 csoporthoz 14 indikátort rendeltünk annak érdekében, hogy azok megalapozzák kvantitatív összehasonlító elemzésünket.⁴

Összehasonlító elemzés

A vizsgált 3 pályázó város különböző adottságokkal rendelkezik a kulturális, a turisztikai és a pénzügyi potenciál tekintetében. Ezek az adottságok számokban kifejezhetők, rögzítettek, megjelennek az egyes városok pályázatában, illetőleg olyan paraméterek is meghatározó tényezők a kulturális kapacitás különböző aspektusaiban, mint az adott várost körülvevő települések száma, a népesség száma vagy éppen az intézményi kapacitás.

A pályázó városok elemzésénél fontos figyelembe venni a központi települést körülvevő települések számát, nagyságrendjét. Az EKF-cím korábbi viselői rendre partnertelepülésekkel valósítottak meg programokat, illetve a kultúra számára is fontos fogyasztói bázis nagysága is függ az agglomerációs települések számától, ekképpen meghatározó faktor az agglomerációk volumene. A 2. táblázat megmutatja, hogy a vizsgált városok közül egyedül Győr térsége valódi agglomeráció, 68 településsel. A másik 2 város nagyvárosi településegységes központja: a debreceni 13, a veszprémi 18 településsel rendelkezik. A városok népességét vizsgálva megállapítható, hogy Debrecen hazánk 2. legnépesebb városa, lélekszáma 203 ezer, Győré körülbelül 130 ezer és Veszprémé mintegy 60 ezer fő.

2. táblázat

A pályázó városok népességszáma és a vonzáskörzetükbe tartozó települések száma, 2014

Population of the applicant cities and the number of settlements belonging to their catchment area, 2014

Vonzáskörzet	Településszám, darab	Város	Népességszám, fő
Debreceni nagyvárosi településegységes	13	Debrecen	203 059
Győri agglomeráció	68	Győr	129 568
Veszprémi nagyvárosi településegységes	18	Veszprém	60 392

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2014) alapján.

Kulturális potenciál

Az EKF-címre pályázó városok kulturális potenciáljának összehasonlító elemzésénél kiemeljük az egyes városok intézményrendszerének kapacitását, a kulturális rendezvények volumenét, illetve a múzeumok és színházak jelenlétét, vonzerejét. A 3. táblázat

⁴ Hangsúlyozzuk, hogy az EKF-kiválasztási folyamat szempontjai természetesen nem korlátozódtak ezekre a területekre, abban sok kvalitatív, néhány esetben szubjektív tényező is szerepelt (például megvalósítási képesség, európai dimenzió, kulturális tartalom stb.), melyek nem képezik vizsgálatunk részét, ám a 2023. évi magyar EKF-t kijelölő zsűrit minden bizonnyal befolyásolták a döntés meghozatalakor.

lázat adatai alapján megállapítható, hogy a kulturális közintézmények száma szerint Debrecen (41) áll az első helyen, és a rangsorban Veszprém (36), majd Győr (25) követi.

3. táblázat

Kulturális potenciál: intézmények és rendezvények, 2015
Cultural potential: institutions and events, 2015

Pályázó város	Közművelődési intézmények száma	Kulturális rendezvények száma	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma, fő
Debrecen	41	5 146	727 526
Győr	25	1 241	336 563
Veszprém	36	958	267 300

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2015) alapján.

Kulturális rendezvényeinek számával Debrecen (5146) áll az első helyen, a második Győr (1 241) és Veszprém (958) a harmadik. Kulturális rendezvényeken 2015-ben Debrecenben közel 728 ezren, Győrben közel 300 ezren és Veszprém mintegy 270 ezren vettek részt.

4. táblázat

Kulturális potenciál: múzeumok és színházak, 2015
Cultural potential: museums and theaters, 2015

Pályázó város	Muzeális intézmények száma	Múzeumi kiállítások száma	Múzeumi látogatók száma, fő	Színházak előadásainak száma	Színházak látogatóinak száma, fő	Színházak száma
Debrecen	7	36	162 573	775	115 148	2
Győr	12	55	71 596	660	163 934	2
Veszprém	3	37	90 869	402	75 480	2

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2015) alapján.

A 4. táblázat adatai szerint a múzeumok tekintetében Győr (12) áll az első helyen, a második Debrecen (7) és a harmadik Veszprém (3). A múzeumi kiállítások száma Győrben (55) volt a legmagasabb 2015-ben, majd Veszprém (37) és Debrecen (36) követte. Érdekes, hogy bár Győr (12) rendelkezik a legtöbb múzeummal, mégis itt a legkevesebb (több mint 70 ezer) a múzeumi látogatók száma. Veszprém 3 múzeuma több mint 90 ezer, illetőleg Debrecen 7 múzeuma több mint 162 ezer látogatót vonzott. Debrecen 775 és Győr 660 színházi előadásával szemben Veszprém 402-t tartottak. A vizsgált városok közül Győrről kiugróan magas (164 ezer) a színházi látogatók száma, Debrecenénél mintegy 50 ezerrel, Veszpréménél mintegy 90 ezerrel több. Mindegyik város 2 színházat működtet.

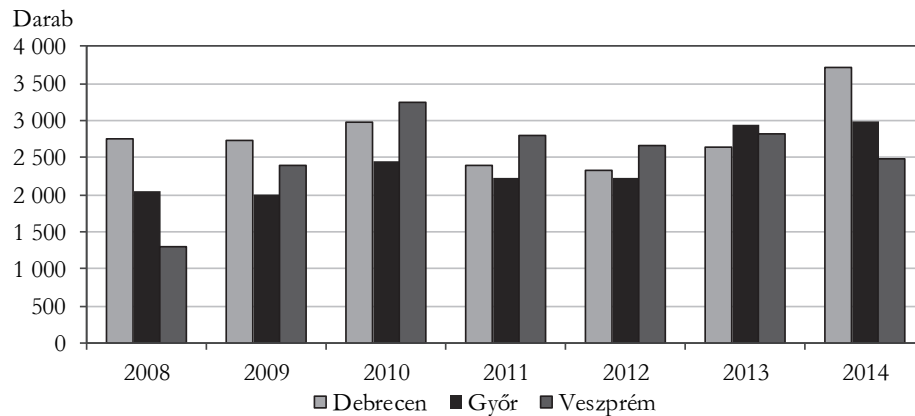
Turisztikai potenciál

Az 1. ábrán a kereskedelmi szálláshelyek százezer lakosra jutó férőhelyeit vetjük össze. Adatforrásunkban, a TeIR adatbázisában azonban az elmúlt öt év adatai hiányoztak, így kiindulópontnak a 2008. évi világgazdasági válságot vettük, amikor is a városok sorrendje Debrecen, Győr és Veszprém volt. 2008 és 2014 között a kapacitások évről évre változtak, és az időszak végére jelentősen nőttek.

1. ábra

A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek százezer lakosra jutó száma

Number of beds in commercial accommodation establishments
per 100,000 inhabitants

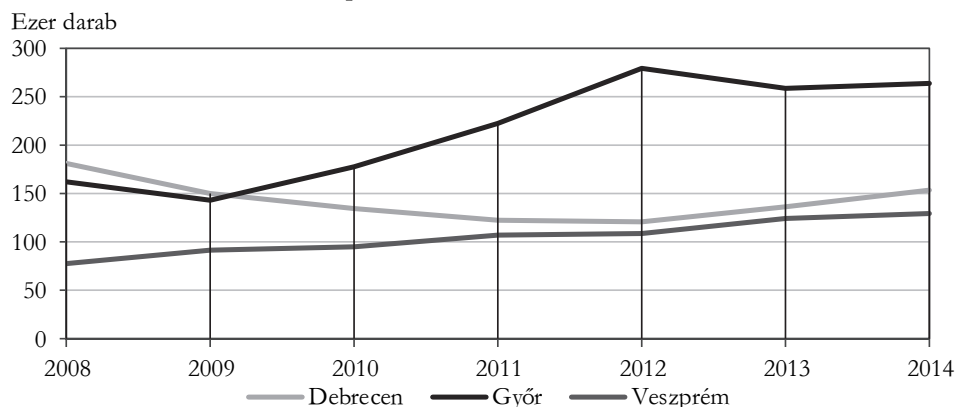
Forrás: Saját szerkesztés a TeIR adatai alapján.

A 2. ábra a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának százezer lakosra jutó számát mutatja be. A TeIR adatbázisában ez az indikátor az elmúlt öt évről ugyancsak nem volt elérhető, így kiindulópontnak szintén a 2008. évet vettük. A városok sorrendje Győr, Debrecen és Veszprém. Győr mutatószáma 2009 és 2012 között meredeken nőtt, Debrecené 2011-ig csökkent, majd lassan növekedett. A városok közül Veszprém indikátora a legalacsonyabb, ugyanakkor a vizsgált időszakban csaknem a kétszeresére emelkedett.

2. ábra

**A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák
százezer lakosra jutó száma**

Number of tourism nights spent in commercial accommodation establishments
per 100,000 inhabitants

Forrás: Saját szerkesztés a TeIR adatai alapján.

Pénzügyi potenciál

A pályázó városok kulturális költségvetését és a teljes költségvetéshez viszonyított arányát az 5. táblázat mutatja. A legnagyobb összegű kulturális finanszírozással Győr rendelkezik, majd Debrecen követi. Veszprém – kisebb település lévén – természetesen a másik két városnál alacsonyabb összeget költ a kultúra fenntartására és ápolására. A növekvő tendencia kisebb visszalengésekkel azonban mindhárom város esetében megfigyelhető, vagyis megvan a törekvés a kultúra nagyobb mértékű támogatására.

A kulturális költségvetés a teljes költségvetéshez mérten a vizsgált időszak három évében Győrben, két évében Debrecenben és 2017-ben pedig Veszprémben volt a legmagasabb. Az arányszámok szélső értékei 9 és 15,6%, ez utóbbi Veszprém 2017. évi adata. A legmagasabb arányszáma Győrnek 2015-ben 12,6, Debrecennek 2016-ban 15,2% volt. Ötéves távlatban mindhárom város vállalta pályázatában ezen arányszámának 15%-osra történő növelését, mely a városok kulturális stratégiáját, kulturális elköteleződését, a kulturális gazdaság irányába tett lépéseit jelzi.

5. táblázat

A pályázó városok kulturális költségvetésének alakulása
 Changes in the cultural budgets of the applicant cities

Év	Kulturális költségvetés, euró	Kulturális költségvetés aránya a teljes költségvetésből, %
Debrecen		
2013	n.a.	n.a.
2014	12 598 990	10,1
2015	15 351 325	12,7
2016	16 862 503	15,2
2017	18 260 173	13,9
2018	19 755 345	9,2
Győr		
2013	17 898 717	12,2
2014	20 203 949	11,5
2015	19 644 547	12,6
2016	20 838 865	11,4
2017	19 355 809	9,0
2018	21 186 719	10,1
Veszprém		
2013	2 797 265	6,4
2014	4 737 181	9,0
2015	4 886 031	10,9
2016	4 704 581	12,0
2017	6 912 192	15,6
2018	n.a.	n.a.

Megjegyzés: Pályázatában Debrecen 2013. évi és Veszprém 2018. évi kulturális költségvetését nem közölte.

Forrás: Saját szerkesztés a pályázatok adatai alapján.

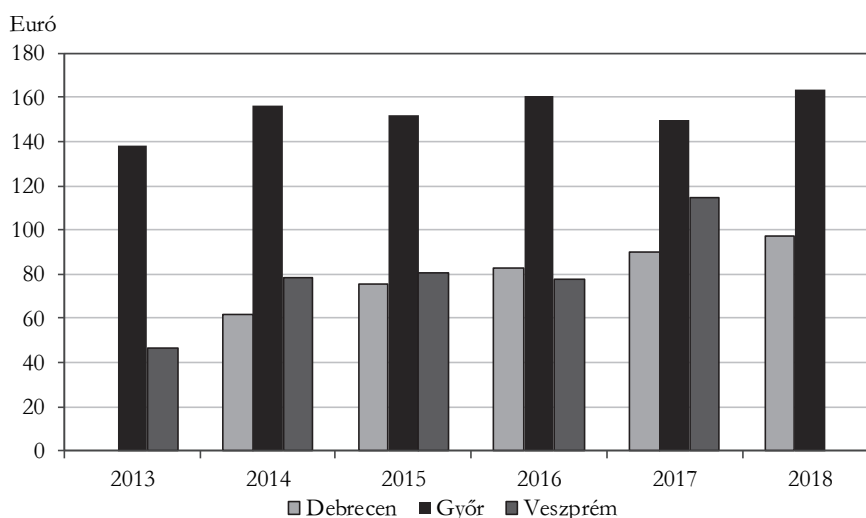
A vizsgált városok kulturális költségvetésének fajlagos összegeit összehasonlító 3. ábra azt mutatja, hogy lakosságszámra vetítve is valamennyi vizsgált évben – a másik két városhoz képest – Győr fordította a legtöbbet a kultúrára. Három évben Veszprém, 2016-ban azonban Debrecen követte.

Tekintve, hogy bár tanulmányunk tárgya egy elemzési keret felvázolása kulturális vonatkozásban, vizsgálódásunk aktualitását az EKF-címért hazai városaink között folyó 2018. évi verseny adta. EKF-pályázataik számos értékes kvantitatív és kvalitatív adatot tartalmaztak, melyből kiválasztottuk a jelen elemzésünk kontextusába is beleilleszkedőket. Így a korábbi indikátorokkal ellentétben – melyek közül sok szintén az EKF-pályázatokban fellelhető volt – olyan adatokat tárgyalunk, amelyek kifejezetten az EKF-projektekre vonatkoznak. Hangsúlyozzuk azonban, hogy nem az

EKF-pályázatokat, hanem kulturális potenciáljuk szempontjából magukat a városokat elemezzük. A következő – közvetlenül az EKF-projekthez kapcsolódó – adatok ugyanakkor jól szemléltetik az általunk vizsgált célterületet, a hazai kreatív törekvéseket, az EKF érdekében megfogalmazott ambíciókat és terveket, melyeket a cím elnyerésétől függetlenül is jórészt megvalósítani szándékoznak e városok.

3. ábra

Az egy lakosra jutó kulturális költségvetés alakulása
Change in cultural budget per capita

Megjegyzés: Pályázatában Debrecen 2013. évi és Veszprém 2018. évi kulturális költségvetését nem közölte.

Forrás: Saját szerkesztés a pályázatok adatai alapján.

Az EKF olyan magas színvonalú kulturális környezetet feltételez, amely minden pályázó várost beruházásokra, fejlesztésekre készítet a kulturális szféra területén. A vizsgált 3 város számos beruházást tervezett a 2018-at követő öt évre. Egyes beruházások közvetlenül szolgálnák az EKF feltételeinek megteremtését, mások pedig közvetetten járulnának hozzá a projekt sikeréhez. A 6. táblázat az erre vonatkozó adatokat foglalja össze.

Az EKF, illetőleg a kulturális terület fejlesztésének érdekében a legtöbb, 28 beruházást Győr tervezett megvalósítani. A tárgyalt projekthez közvetetten kapcsolódóan is 10 beruházást tervezett a város kivitelezni, mindezt a Modern Városok Program, a város önkormányzata és az Európai Unió elérhető forrásaiból finanszírozva.

6. táblázat

A pályázó városokban tervezett beruházások száma, 2019–2023

Number of investments planned in the applicant cities

Város	Az EKF projekthez	
	közvetlenül	közvetetten
	kapcsolódó beruházások	
Debrecen	11	10
Győr	18	10
Veszprém	7 ^{a)}	6 ^{b)}

a) Folyamatban lévő projektek és meglévő helyszíneket érintő beruházások.

b) Az EKF projektet közvetlenül érintő beruházások.

Forrás: Saját szerkesztés a pályázatok alapján.

Veszprém a másik két pályázónál kevesebb közvetlen kapcsolódású projektet, beruházást tervezett, és több közülük meglévő intézmények fejlesztését foglalja magában. Közvetett kapcsolódású projekteket is előirányzott, melyek új helyszíneket is teremthetnek.

Debrecen – Veszprémmel ellentétben – nagyszámú közvetlen kapcsolódású beruházást, például infrastruktúrafejlesztést és közvetett kapcsolódású projektet tervezett, hasonló forrásból, mint Győr.

7. táblázat

A működési célú költség-előirányzatok és a közszférából származó források megoszlása a pályázó városokban

Distribution of operational expenditure appropriations and resources from the public sector in the applicant cities

Megnevezés	Debrecen	Győr	Veszprém
Működési célú költség-előirányzatok			
Összesen, euró	40 320 000	25 012 148	31 700 000
Közszféra, %	90,1	89,7	88,0
Magánszféra, %	9,9	10,3	12,0
A közszférából származó források megoszlása, euró			
Nemzeti kormányzat	20 000 000	8 012 821	12 700 000
Város	11 820 000	9 615 384	11 160 000
Régió	0	0	2 790 000
EU	1 500 000	4 807 692	1 250 000
Egyéb	3 000 000	0	0

Forrás: Saját szerkesztés a pályázatok adatai alapján.

A 7. táblázat megmutatja az EKF-projekt működési költségtervét, a költségeket fedező bevételek összege, és annak források szerinti megoszlását. Mindhárom város főként közforrásból tervezte a projekt működési terheinek finanszírozását, körülbelül 90/10%-os aránymegoszlással, és a magánszférára Veszprém támaszkodna a legnagyobb arányban (12%). A nemzeti kormányzattól és a várostól származó források tekintetében a sorrend azonos: Debrecen, Veszprém és Győr. Régiós hozzájárulás (közel 3 millió euró) egyedül Veszprém pályázatában szerepelt. Az Európai Uniótól tervezett projektforrás összege Győr esetében kiugró (majdnem 5 millió euró), Debrecen esetében ezen összeg több mint egyharmada, Veszprém esetében pedig egynegyede volt.

Eredmények, konklúzió

A tanulmány bevezetőjében megfogalmazott elemzési keret alapján a 8. táblázatban összegezzük vizsgálódásunk eredményét. Az egyes indikátoroknál 1 pontot kapott a mennyiségi szempontból legjobb, 3 pontot pedig a legrosszabb eredményt felmutató város. Így minél alacsonyabb a pontszám, az adott város annál jobb eredménnyel büszkélkedhet. Célunk ezen elemzési kerettel ugyanakkor nem az EKF zsűri döntésének utólagos bírálata, hanem a magyar városok számára relációanalízis alkalmazásával egyfajta irányvonal kijelölése kulturális potenciáljuk, kreatív attribútumaik értékeléséhez.

A kulturális potenciál szempontjából Debrecen érte el a legjobb eredményt, Győr szorosan követi, Veszprém pedig a 3. helyen áll. Veszprém az egy rendezvényre jutó résztvevők számában élen jár, illetve muzeális intézményei is magas látogatószámmal büszkélkedhetnek, valamint a színházi látogatók fajlagos száma is több, mint például Debrecené. A másik két városhoz képesti hiátusainak kiküszöbölésére azonban Veszprémnek lépéseket kell előírnia, már csak a 2023. évi EKF címe miatt is.

Turisztikai potenciál esetén Győr és Debrecen azonos pontszámmal végeztek az élen, mindkét vizsgált indikátor szerint Veszprém volt a harmadik. E téren sok tenivalója van Veszprémnek, ugyanis az EKF éve akár 1,5 millió látogatót is hozhat a városba, akiknek – a kulturális programok mellett – szállást, orvosi ellátást, parkolási lehetőséget, illetve számos különböző szolgáltatást kell biztosítani.

A pénzügyi potenciál szerint az első helyen álló Győrt Veszprém és Debrecen követi.

8. táblázat

A pályázó városok kvantitatív összehasonlítása
Quantitative comparison of applicant cities

Potenciál	Indikátorok	Debrecen	Győr	Veszprém
Kulturális	I1. Közművelődési intézmények száma	1	3	2
	I2. Kulturális rendezvények száma	1	2	3
	I3. Kulturális rendezvényeken részt vevők száma	1	2	3
	I4. Muzeális intézmények száma	2	1	3
	I5. Múzeumi kiállítások száma	3	1	2
	I6. Múzeumi látogatók száma	1	3	2
	I7. Színházak előadásainak száma	1	2	3
	I8. Színházak látogatóinak száma	2	1	3
	Összesen	12	15	21
Turisztikai	I9. Férőhelyek száma	1	2	3
	I10. Vendégéjszakák száma	2	1	3
	Összesen	3	3	6
Pénzügyi	I11. Kulturális költségvetés nagysága	2	1	3
	I12. Kulturális költségvetés aránya a teljes költségvetésből	3	2	1
	I13. Egy lakosra jutó kulturális költségvetés	3	1	2
	I14. Tervezett beruházások darabszáma	1	3	2
	Összesen	9	7	8

Vizsgálatunk aktualitását az 2018. évi hazai EKF-kiválasztási eljárás adta, és figyelmünket pedig – már az EKF-re benyújtott 7 magyar városi pályázat alapján is – az vonzotta e városok felé, hogy egyre inkább megfigyelhetők mind hazánkban, mind Kelet-Közép-Európában a városok kulturális és kreatív irányú törekvései. Mint ahogyan a nyugat-európai országokban, úgy makrotérségünkben is egyre nagyobb létjogosultságot szereznek a kultúraalapú városfejlesztési stratégiák, valamint hazánkban is egyre nagyobb figyelmet kap a kulturális és kreatív szféra. Tanulmányunkkal pedig azt a célt szolgáltuk, hogy megfelelő elemzési keretet és indikátorokat dolgozzunk ki a városok kreatív és kulturális potenciáljának vizsgálatához. Elemzési keretünk felvázolásához hasznos iránymutatást jelentettek az Európai Bizottság által az EKF-pályázatokban kért indikátorok.

Végezetül vizsgálati eredményeinkkel a városok kulturális és kreatív aspektusai mentén a közöttük megmutatkozó differenciákra hívtuk fel a figyelmet. Elemzési keretünkbe most a 2. fordulóra bejutott 3 város EKF-pályázatát illesztettük, de bízunk abban, hogy értékelő rendszerünk példaként állhat olyan további városok vizsgálatához is, amelyeknek *kreatív városi törekvéseik* vannak.

IRODALOM

- BARTKE, I. (2020): Az életszínvonal, a társadalmi-gazdasági struktúra három évtized alatti változása és az urbanizációs folyamat *Területi Statisztika* 60 (1): 39–49.
<https://doi.org/10.15196/TS600105>
- BOLAND, P. (2010): ‘Capital of Culture – you must be having a laugh!’ Challenging the official rhetoric of Liverpool as the 2008 European cultural capital *Social & Cultural Geography* 11 (7): 627–645.
<https://doi.org/10.1080/14649365.2010.508562>
- CAMPBELL, P. (2011): Creative industries in an European Capital of Culture *International Journal of Cultural Policy* 17 (5): 510–522.
<https://doi.org/10.1080/10286632.2010.543461>
- COHEN-HATTAB, K.–SHOVAL, N. (2007): Tourism development and cultural conflict: the case of ‘Nazareth 2000’ *Social & Cultural Geography* 8 (5): 701–717.
<https://doi.org/10.1080/14649360701633220>
- DEMETER, G. (2020): Estimating regional inequalities in the Carpathian Basin – Historical origins and recent outcomes (1880–2010) *Regional Statistics* 10 (1): 23–59.
<https://doi.org/10.15196/RS100105>
- DEUZE, M. (2009): Convergence culture and media work. In: HOLT, J.–PERREN, A. (eds.): *Media industries – History, theory, and method* pp. 144–156., Wiley-Blackwell, Malden, MA.
- ENYEDI, GY. (2005) A városok kulturális gazdasága. In: ENYEDI, GY.–KERESZTÉLY, K. (szerk.): *A magyar városok kulturális gazdasága* pp. 13–27., MTA Társadalomkutató Központ, Budapest.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG (2010): *Zöld könyv a kulturális és kreatív iparágak potenciáljának felszabadításáról* Brüsszel.
- EUROPEAN COMMUNITIES (2009): *European Capitals of Culture: the road to success from 1985 to 2010* Belgium.
- FEKETE, D. (2018a): Economic development and economic governance through the example of the city of Győr *Deturope* 10 (1): 97–115.
- FEKETE, D. (2018b): Latest results of the Győr Cooperation Model *Polgári Szemle* 14: 195–209. <https://doi.org/10.24307/psz.2018.0413>
- FEKETE, D.–MORVAY, SZ. (2019): Creative cities in Central and Eastern Europe – Examining the position of Győr from the creative and cultural aspects of this macro-region *Regional Statistics* 9 (2): 45–66. <https://doi.org/10.15196/RS090209>
- GIBSON, C. (2003): Cultures at work: Why ‘culture’ matters in research on the ‘cultural’ industries *Social & Cultural Geography* 4 (2): 201–215.
<https://doi.org/10.1080/14649360309059>
- HAARICH, S.–PLAZA, B. (2010): Das Guggenheim-Museum von Bilbao als Symbol für erfolgreichen Wandel – Legende und Wirklichkeit. In: ALTROCK, U.–HUNING, S.–KUDER, T.–NUSSL, H.–PETERS, D. (eds.): *Symbolische Orte. Planerische (De-) Konstruktionen. Reihe Planungsgrundschau* pp. 1–17., Altrock, Berlin.
- HOJNIK, B. B.–REBERNIK, M. (2014): Insight into creative and cultural industries in Slovenia *Business Management Dynamics* 3 (9): 10–15.
- KEA EUROPEAN AFFAIRS (2006): *The economy of culture in Europe* European Commission, Brussels.

- KŐSZEGFALVI, GY. (2020): A magyarországi településrendszer strukturális változásának sajátos vonásai *Területi Statisztika* 60 (1): 76–106.
<https://doi.org/10.15196/TS600107>
- KSH (2014): *Agglomerációk, településegységek* Budapest.
- KSH (2015): *Magyarország közigazgatási helynévkönyve* Budapest.
- MOLNÁR, E.–DÉZSI, GY.–LENGYEL, I. M.–KOZMA, G. (2018): Vidéki nagyvárosaink gazdaságának összehasonlító elemzése *Területi Statisztika* 58 (6): 610–637.
<https://doi.org/10.15196/TS580604>
- MORVAY, SZ.–RECHNITZER, J.–FEKETE, D. (2020): Európa Kulturális Fővárosok Kelet-Közép-Európában. *Tér és Társadalom* 34 (1): 119–139.
<https://doi.org/10.17649/TET.34.1.3147>,
- OOI, C. S.–HAKANSON, L.–LACAVA, L. (2014): Poetics and politics of the European Capital of Culture Project *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 148: 420–427.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.061>
- PÁTHY, Á. (2017): Types of development paths and the hierarchy of the regional centres of Central and Eastern Europe *Regional Statistics* 7 (2): 124–147.
<https://doi.org/10.15196/RS070202>
- PÉNZES, J. (2020): The impact of the Trianon Peace Treaty on the border zones – an attempt to analyse the historic territorial development pattern and its changes in Hungary *Regional Statistics* 10 (1): 60–81. <https://doi.org/10.15196/RS100102>
- RICHARDS, G.–PALMER, R. (2010): *Eventful cities: Cultural management and urban revitalization* Butterworth-Heinemann, Oxford.
- RECHNITZER, J.–BERKES, J.–FILEP, B. (2019): The most important city development initiatives of Hungary *Regional Statistics* 9 (2): 20–44.
<https://doi.org/10.15196/RS090204>
- SZIRMAI, V. (1996): Közép-európai új városok az átmenetben *Szociológiai szemle* 3-4: 181–205.
- THROSBY, D. (2010): *The economics of cultural policy* Cambridge University Press. Cambridge.
- VARGA, V.–TEVELI-HORVÁTH, D.–SALAMIN, G. (2020): A fiatal, képzett lakosságot vonzó potenciál a Budapest körüli csapágyvárosokban *Területi Statisztika* 60 (2): 179–210.
<https://doi.org/10.15196/TS600204>
- WIESEL, I. (2018): Producing and appropriating neighbourhood prestige: cultural capital in Australia's elite suburbs *Social & Cultural Geography*
<https://doi.org/10.1080/14649365.2018.1541249>

INTERNETES FORRÁSOK

- THE EUROPEAN PARLIAMENT (2003): *Cultural industries Europe*.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P5-TA-2003-0382+0+DOC+PDF+V0//EN>.
 (letöltve: 2020. május)
- UNITED NATIONS (2013): *Creative Economy Report 2013* Special Edition.
www.unesco.org/culture/pdf/creative-economy-report-2013.pdf (letöltve: 2020. május)
- UNCTAD (2010): *The creative economy report* <http://www.unctad.org/creativeeconomy> (letöltve: 2020. január 16.)
<https://ksh.hu>
<https://teir.hu>